

Polli ja Pöögile valla kirjutajaks ning pidas selle kõrval vahetevahel ka veel Taageperas ja Penujas vallakirjutaja ametit. Kõigis neis ameteis oli K. lähedases kokkupuutumises rahvaga ja võis rohkesti elu tähele panna, millest oli kasu tema hilisemale kirjanuslikule tegevusele. — K.-i kirjutaja-tegevuse ajal oli meie maa ametlikuks keeleks veel saksa keel, kuid 90-dail aa. süvenes üldine venestus. Et sellest peale ka vallavalitsuse ametlikud kirjad pidi kirjutatama vene keeli, siis ei saanud K. enam kirjutaja ametit pidada ja lahkus sellest a. 1893. Ta oli lühikest aega Viljandi Põllumeeste Seltsi ökonoomiks, kuid lahkus järgmisel a. kodumaalt ja läks Kuramaale, kus sai Kalkuni mõisas esiti vabriku raamatupidaja-abi, siis kassahoidja ja pearaamatupidaja koha. A. 1896 asus ta Riiga, kus oli »Phoenix'i« vagunivabrikus metalltööde vastuvõtmise osakonna juhatajaks. A. 1900 asus ta Tartu, kus oli kuni 1903 a. »Postimehe« ärijuhiks, selle järel aga kuni 1920. a. Liivimaa Hüpoteeegi Seltsi arhivaariks. 1920. a. määrati talle valitsuse poolt kirjaniku pajuk, ja selle järel on K. teotsenud elukutselise kirjanikuna Tartus. 1926. a. alul pühitseti ülemaaliste pidustuste tema 70. a. sünnipäeva.

K.-i meheiga on kulunud kantselei ja ärikontori töös. Kuigi ta selle kõrval juba enne täisealiseks saamist ka oma kirjanuslikku tegevust algas, ometi on see tegevus arenenud võrdlemisi aegamööda ja olnud kirjanikule eneselegi kaua aega hoopis vähema tähtsusega. See algus oli juhuslik, samuti ka jätk vähemalt läinud a. s. lõpuni. See piirdus peamiselt kaastööga ajalehtedes, olgugi et see oli tihtipeale ilukirjanuslikku laadi. See avatles võtma ülesandeid kergelt ja arvestama üleliia vähenõudlikkude lugejate maitseid. Alles pikapeale süvenes K.-i kirjanuslik asjaarmastus ja ta hakkas asetama enesele kõrgemaid eesmärke. Kuid selle kõrval on ometi tänini kestnud ka tema ajakirjanuslik tegevus, kuigi ta pea kunagi pole olnud otse elukutselt ajakirjanik. Ta on oma vesteid avaldanud pea kõigis oma aja väljapaistvamaid või suuremaid lehtedes, nii Jakobsoni »Sakalas«, Grenzsteini »Olevikus«, hiljemini »Postimehes« ja »Päevalehes«, tarvitanes mitmesuguseid varjunimesid, nagu Riia-Priidu, Pipramäe-Tõnu või Tiibuse Jaak. Kaua aega oligi K. rahvalikkude vestete kirjutajana populaarsem kui otsekoheselt ilukirjanikuna. Viimasel alal on ta üldist tunnustust leidnud alles vanemas eas, mil on sündinud just tema paremad ilukirjanuslikud teosed ja ühtlasi varasemadki lehtedesse laialipillatud tööd on kogudena uuesti saanud kättesaadavaiks üldsusele.

K.-i toodang langeb väliselt kahte ossa: jutustused ja näidendid. Esimeselt alalt on ta avaldanud eriraamatuna jutustuse »Maimu« (1889), kuna kogu tema jutustav toodang on üheskoos ilmunud viies andes, pealkirjaga »Külajutud« (Tartus, 1915–21). Nende lisana on a. 1925 ilmunud »Lastejutud«. Kaudsemalt kuuluvad siia ka mälestusraamatuke »Kodu-kurukesest« (1878) ja »Ilmlik Jõuluraamat« (Tallinnas, 1894), kuid kõigepealt memuaarid »Ühe vana tuuletallaja noorpõlve mälestused« (Tartus, I 1924, II 1925). Kaheandeline »Tiibuse Jaak Tiibuse kirjavahetus« (Tall., I 1920, II 1923) ja »Tiibuse Mari ajalikud laulud« (1920) sisaldavad juba puht-ajalehelisi vesteid. — Dramaatilisel alalt on K.-ilt ilmunud järgmised raamatud: Punga-Mart ja Uba-Kaarel (Viljandi, 1894), Pila-Petri testament (Jurjevis, 1897), Vana vanaga ja noor noorega (1897), Rättsepp Öhk (1903), Tuulte pöörises (1906), Püve talus (Viljandis, 1910), Libahunt (1912), Kosjasõit (1915), Kauka Jumal (Jurjevis, 1915), Enne kukke ja koitu (Tartus, 1919), Laurits (Tallinn, 1919), Onu Zipul (Tartus, 1922) ja Neetud talu (1923). Lisaks on K. tõlkinud või eesti olude kohaselt ümber teinud rea välisautorite lavateoseid, nii Anzengruberi, Hauptmanni, Francki, Kaiseri, Kotzebue, Lautensacki, Schönherri, Thoma ja Viebigi omi. Täisealistele määratud näidendite kõrval tuleb mainida ka K.-i rohkearvulisi lastetükke, mis mugandatud peamiselt krahv Pocci, G. Reuteri ja F. Woenigi järele. Neid on palju etendatud, kuid suurem osa neist on trükitud avaldamata.

K.-i kirjanuslik tegevus algas ajajärgul, mis oli nii ideeliselt kui kunstiliselt võrdlemisi vähenõudlik. Koidula-aegse romantilise ja hilisema realistliku järgu vaheaeg ei toonud palju uusi aineid meie kirjanusse, peale Bornhöhe algatatud rahvuslik-ajaloolise jutustuse. Seda laadi kultiveeris siis ka K. oma esimeses jutustuses »Maimu« (1889), milles kasutas oma kodukoha Karksi muiste-mälestisi, ühendades need romantiliseks legendiks. Jutustus sai hea vastuvõtu osaliseks ja teenis E. Kirjam. Seltsi võidupeol esimese aubinna. Nähtavasti oli sel menul äratav ja tagantlukkav mõju, sest järgmine aastakümme ning veelgi järgneva esimesed aa. on kõige viljakamad K.-i jutustavas toodangus. Sünnib veel üks muistseid pärimusi jälgiv jutustus »Libahunt« (Olevik 1891–92), kuid siis siirdub autor sellesse idüllisesse või vestelisse oleviku-aineid käsitlevasse laadi, mis sai talle lõplikult omaseks. 90-dail aa. kirjutab ta pikemad jutustused »Rättsepp Öhk ja tema õnneloos« (Olevik 1892), »Jänest püüdsin, tedre tõin koju« (1892), »Püve-Petri riukad«